

verhalis
jaarverslag
2021

Inhoudsopgave

Over Verhalis	3
Voorwoord van de voorzitter	4
Activiteitenverslag 2021	5
2021 JAAR VH BRABANTS KLOOSTERLEVEN	5
NAMEN EN NUMMERS TILBURG	7
Projecten in ontwikkeling	9
NAMEN EN NUMMERS BRABANT	9
GESCHIEDENIS JEUGDZORG WEST-BRABANT	10
Verhalis in de media	11
Met dank aan	13

Woorden vinden, om het onzegbare uit te drukken bij Namen en Nummers.

Over Verhalis

In juli 2008 werd stichting Verhalis opgericht door filmmakers Jeroen Neus en Carine van Vugt. Verhalis was vooral bedoeld als paraplu om onder samen te werken vanuit hun gedeelde passie. De stichting heeft zich ten doel gesteld om kleurrijke, inspirerende (levens)verhalen te verzamelen en hierbij te zoeken naar nieuwe manieren om deze verhalen uit onze, vaak nog recente, geschiedenis te vertellen en beleefbaar te maken voor een breed publiek.

Inmiddels bestaat de stichting veertien jaar. Er zijn in die tijd bijzondere projecten gerealiseerd, waaronder de nog steeds groeiende documentaireserie *Kloosterverhalen*; *De Leguanen*, een erfgoedgame over de Tachtigjarige oorlog in Breda; *Geluk op 13*, een breed samenwerkingsproject in 2013 en *De Dodendraad Leeft*, een landartproject met 200.000 witte krokussen en een fietsroute langs het traject waar honderd jaar geleden de Dodendraad door de Duitsers werd aangelegd.

Kartrekkers van onze projecten zijn Jeroen Neus en Carine van Vugt van Lumineus.

Het bestuur van Verhalis bestaat uit:

Thomas Heesters – *bestuursvoorzitter*
Agnes Vugts – *penningmeester*
Arnoud-Jan Bijsterveld
Wilbert Willems

info@verhalis.nl
www.verhalis.nl
076 8200195

Voorwoord

Verbinding

Verhalis stelt zich tot doel geschiedenis een persoonlijk gezicht te geven. We doen dat ook als er maatschappelijke beperkingen zijn door een pandemie. En wat in dit soort tijden zo belangrijk blijkt: we willen werk maken dat mensen met elkaar verbindt. We koesteren verhalen (waargebeurde verhalen, zeggen ze in de film er dan bij) en willen met onze projecten de toeschouwer hier deelgenoot en liefst ook deelnemer van maken.

In 2021 zijn we aan de slag gegaan met de herdenking van alle uit Tilburg weggevoerde en vermoorde Joodse inwoners. Namen en Nummers Tilburg resulteerde in een bijzondere dag op 3 september in het Spoorpark in Tilburg. Mensen van alle generaties namen deel aan deze herdenking. Iedereen kon op eigen wijze bijdragen aan dit tijdelijke monument. U leest erover in dit jaarverslag.

We gaan door met Namen en Nummers. We gaan ermee naar Breda (2022), Eindhoven en Oss (2023) en we sluiten het project af met een provinciale herdenking in Den Bosch in 2024, het jaar dat Brabant 80 jaar bevrijd is.

Onze projecten waren niet mogelijk geweest zonder de subsidiënten, sponsoren, organisaties en vrijwilligers die hier hun bijdrage aan leverden. En we danken vooral ook alle deelnemers aan Namen en Nummers. Zij verbonden zich aan de mensen die niet vergeten mogen worden. Voor hen heeft een stuk Nederlandse geschiedenis zo een persoonlijk gezicht gekregen.

Thomas Heesters
bestuursvoorzitter

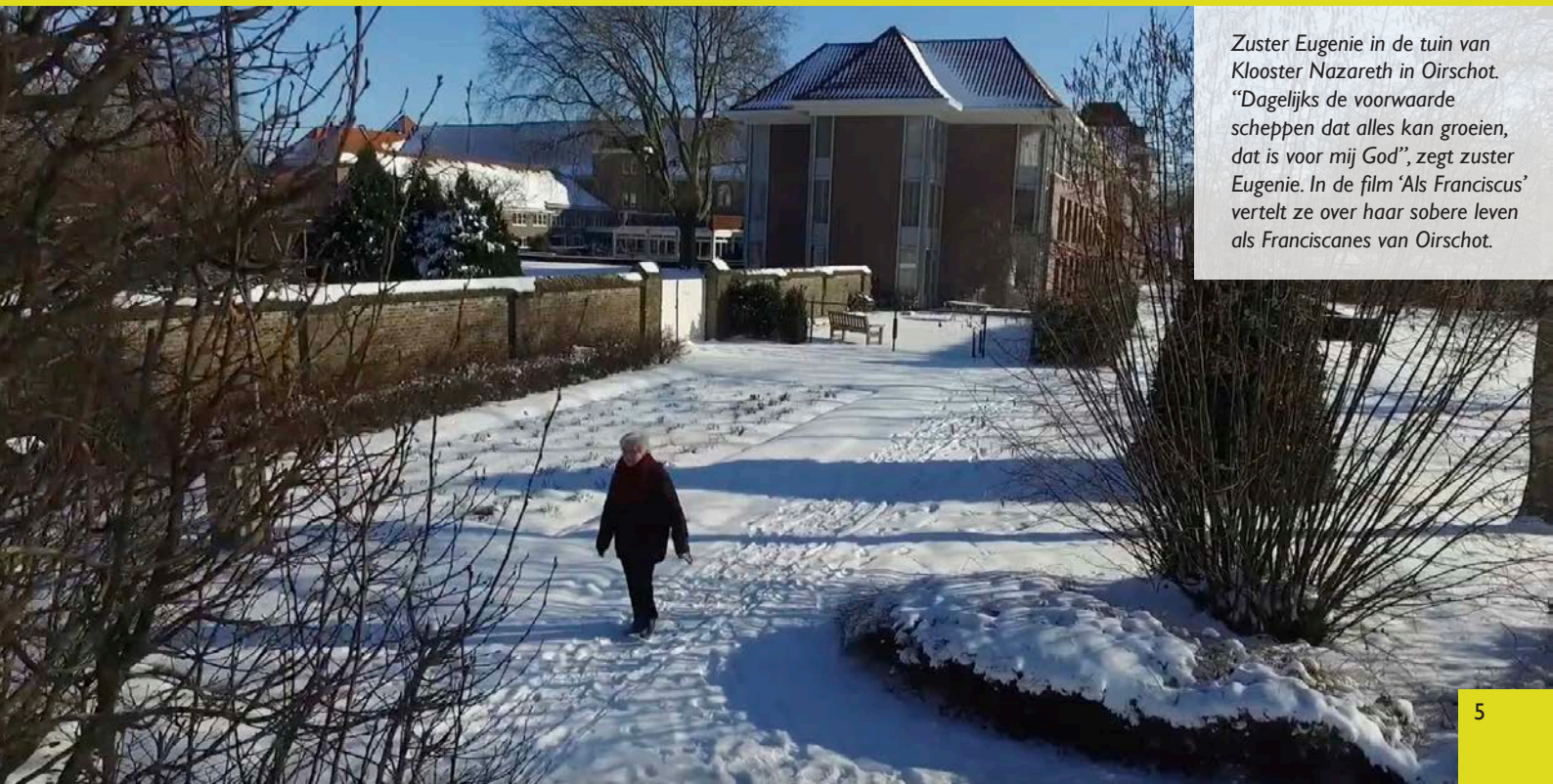
Activiteitenverslag 2021

2021 JAAR VAN HET BRABANTS KLOOSTERLEVEN

De Provincie Noord-Brabant heeft 2021 uitgeroepen tot het jaar van het Brabantse Kloosterleven. Verhalis heeft een lange geschiedenis in het maken van films over en het vertellen van het verhaal van diverse congregaties. We met de Provincie een serie korte films samengesteld over de vijftien kloosters die aan het begin of eind staan van de vijftien trajecten van 'Ons Kloosterpad' dat de Provincie heeft ontwikkeld.

Bij vijf locaties hebben we een nieuwe film gemaakt: voor ZIN in Vught, voor huize Assisië in Udenhout, voor huize Padua in Boekel, voor de Birgittinessen in Uden en voor de Franciscanessen in Oirschot. Drie van deze films zijn gemaakt met prachtig oud filmmateriaal. U kunt de films [hier](#) bekijken.

In 2021 hebben we samen met Van Osch-films een filmfestival samengesteld dat op diverse locaties in Brabant een selectie uit bestaande films over het Brabantse kloosterleven vertoonde. Een aantal films uit onze serie Kloosterverhalen werd daarin ook vertoond.

Zuster Eugenie in de tuin van Klooster Nazareth in Oirschot. "Dagelijks de voorwaarde scheppen dat alles kan groeien, dat is voor mij God", zegt zuster Eugenie. In de film 'Als Franciscus' vertelt ze over haar sobere leven als Franciscanes van Oirschot.

Oude filmbeelden uit de jaren '60 tonen het leven van de jongens en broeders Penitenten in huize Assisië.

Zusters Birgittinessen dragen broden van hun bakkerij naar de keuken.

Oude filmbeelden tonen hoe huize Padua in '39 en '45 volledig werd geëvacueerd.

NAMEN EN NUMMERS TILBURG

Met Namen en Nummers maakten we een tijdelijk monument voor de Tilburgse Joodse slachtoffers van de Holocaust. Inwoners van Tilburg konden een naam van één van de 140 slachtoffers adopteren, voor die persoon een naambordje maken op een houten plankje en een verhaal over hun leven publiceren op namenennummers.nl. Op 3 september werden alle Tilburgse naambordjes symbolisch thuisgebracht op een plattegrond van de stad in het Tilburgse Spoorpark. Bekijk [hier](#) een film erover. Een workshop spoken word, een theatervertelling, een speciaal voor de herdenking geschreven muziekstuk en een optreden van koor Ad Parnassum waren onderdeel van de herdenking.

Namen en Nummers is een Amsterdams project, waarmee tussen 2012 en 2020 de weggevoerde Joden uit de Oosterparkbuurt werden herdacht. 'Uit het donker naar het licht' is het leidmotief van artistiek leider Ida van der Lee. Het ritueel is op een zorgvuldige manier door de kunstenaar ontwikkeld en vormgegeven. Verhalis werd door haar gevraagd het project in Brabant uit te voeren. We startten daarmee in 2021. [Namen en Nummers Tilburg](#) was daarmee de pilot voor Brabant. Het sluit aan bij het onderzoek van Erfgoed Brabant door Frank van Doorn en Arnoud-Jan Bijsterveld naar de geschiedenis van de Joden in Noord-Brabant. Het project kwam tot stand door participatie van inwoners van de stad en diverse kunstenaars.

Tijdens het herdenkingsritueel liepen de deelnemers over het spoor, waarop de namen van de kampen stonden. Langs het spoor lagen kopieën van briefjes die door de slachtoffers uit de trein geworpen zijn.

Een van de deelnemers aan de spoken word werkschop draagt haar tekst voor tijdens de herdenking in het Spoorpark.

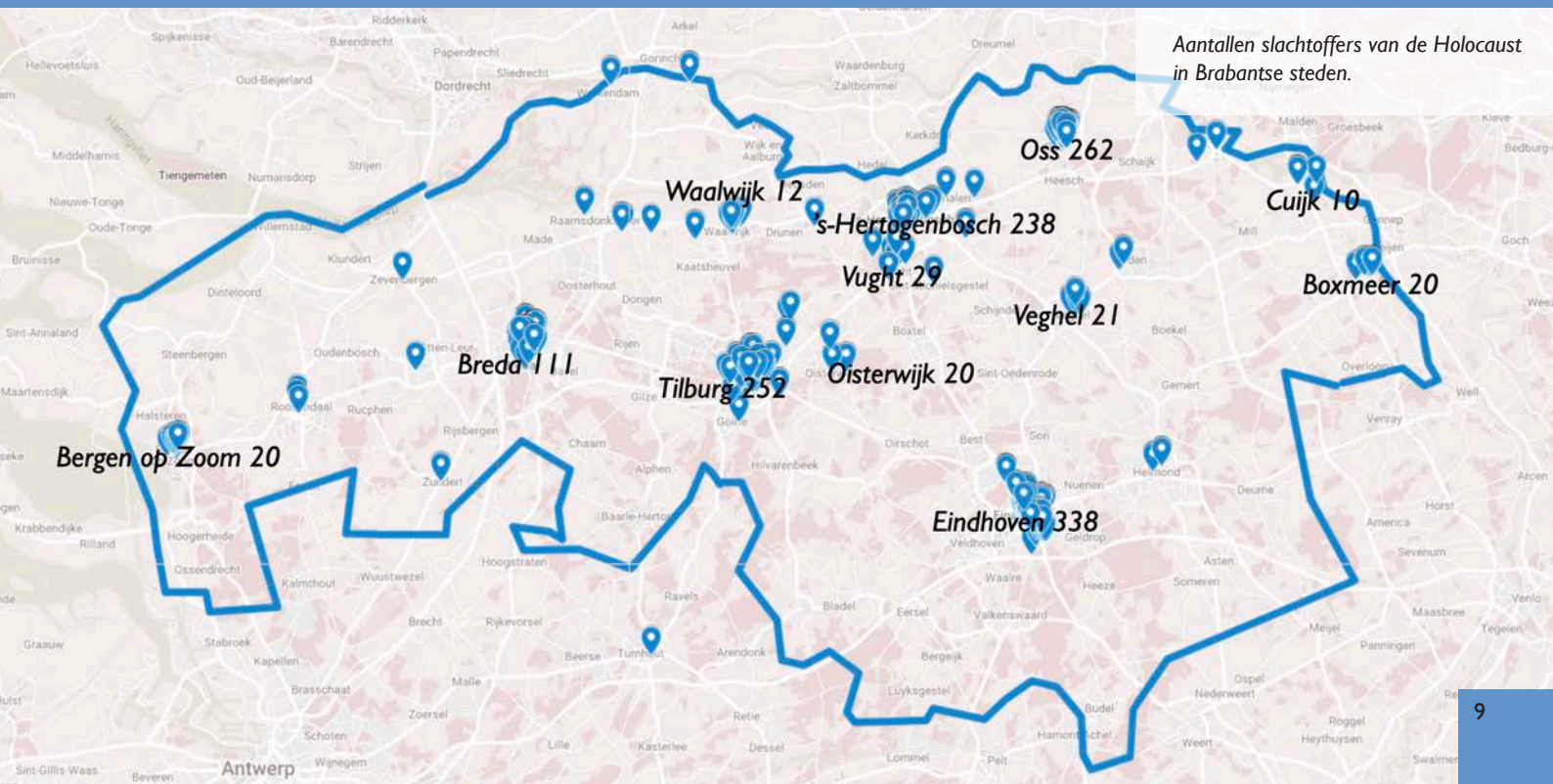

Projecten in ontwikkeling

NAMEN EN NUMMERS BRABANT

Verhalis heeft de ambitie om Namen en Nummers de komende jaren te organiseren in de Brabantse steden, waar meer dan 100 Joodse inwoners zijn vermoord tijdens de Holocaust. In 2022 willen we dat doen in Breda, in 2023 in Eindhoven en Oss en in 2024 willen we Namen en Nummers Brabant afsluiten in 's-Hertogenbosch met een provinciale herdenking, waaraan ook gemeentes kunnen deelnemen waar een kleinere joodse gemeenschap heeft gewoond. In genoemde steden zullen we ook weer samenwerken met lokale kunstenaars en vrijwilligers. Iedere herdenking krijgt zo haar eigen karakter en verbeeldingselement.

Het Stadmuseum Tilburg wil de naambordjes die voor de herdenking zijn gemaakt, opnemen in zijn collectie. Het museum organiseert in voorjaar 2023 in het Tijdlab in de Lochal een tentoonstelling over de twee herdenkingsprojecten die dit jaar in Tilburg zijn opgestart: Namen en Nummers en Wikimedia, waarin het Regionaal Archief Tilburg verhalen verzamelt van alle Tilburgse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog.

West-Brabantse jeugdzorginstellingen hebben voor veel mensen een belangrijke rol in hun leven gespeeld. Oud-bewoners zijn er voor een deel van hun jeugd opgegroeid. Soms zijn er vragen over de manier waarop de zorg werd gegeven. Veel oud-medewerkers hebben er hun vak geleerd en werken nu in wijkteams en elders in de jeugdhulp, veelal in West-Brabant. Andere collega's zijn inmiddels met pensioen. Van hen horen wij dat zij het een goed idee vinden dat er iets van die geschiedenis bewaard blijft. Daarom verdient jeugdzorg een plek in de Westbrabantse geschiedschrijving.

De stichting Geschiedenis Jeugdzorg West-Brabant heeft Verhalis gevraagd mee te denken over mogelijke manieren om het verhaal van de jeugdzorg in West-Brabant door te geven. Verhalis werkt met oud-medewerkers en ex-bewoners aan een plan om, door middel van korte podcasts, verhalen en ervaringen van de betrokkenen te koppelen aan voormalige locaties van de jeugdzorg in West-Brabant.

In 2022 worden de eerste infoborden bij voormalige Bredase jeugdzorginstellingen geplaatst. Deze borden bevatten een QR-code die naar een podcast over die locatie leidt. In totaal zullen er borden bij 15 locaties in West-Brabant worden geplaatst.

Header van de infoborden, die bij de voormalige jeugdzorginstellingen worden geplaatst.

Historische locaties vertellen jeugdzorgverhalen

Verhalis in de media

In dit Jaar van het het Brabantse Kloosterleven wijdde *In Brabant* een speciaal nummer geheel aan de geschiedenis en hedendaagse situatie van het kloosterleven. Verhalis werd uitgenodigd een bijdrage te leveren. Carine van Vugt schreef een artikel over de sinds 2008 groeiende serie *Klooster verhalen*: korte filmportretten van kloosterlingen die een bepaald aspect van hun kloosterleven belichten.

Namen en Nummers Tilburg is door de lokale en regionale media met veel belangstelling gevolgd. Omroep Brabant maakte een uitzending over een van de huizen in Tilburg, waar een Joods gezin heeft gewoond.

Achtergrond
Carine van Vugt

inbrabant

Klooster verhalen van Verhalis

Verborgen schatten uit de geschiedenis van het kloosterleven

Het jaar 2008 was in Nederland het Jaar van het Religieus Erfgoed. Het doel was om 'de belangstelling voor en kennis van het religieus erfgoed in Nederland te vergroten en op die manier een duurzame toekomst voor dit erfgoed [...] te bevorderen.' Nu Noord-Brabant in 2021, tijdens het Jaar van het Brabantse Kloosterleven, verder inzoomt op het religieus erfgoed, kijk ik terug op ruim twaalf jaar Klooster verhalen, het eerste grote erfgoedproject van Stichting Verhalis.

Vijf voor twaalf
Met filmmaker Jeroen Neus had ik in 2008 juist 10.000 verhalen van liefde voltooid, over de Zusters van Liefde uit Tilburg. Deze documentaire bestaat uit zeven korte filmportretten van zusters in verschillende landen en continenten. In het eerste portret vertelt de Vlaamse zuster Lea Vandickelen over haar moeite om haar nieuwe naam en identiteit als zuster Veronnie te accepteren, toen ze net was ingetreden in het grote klooster aan de Tilburgse Oude Dijk. "Noemen jullie me maar Lea, dat heb ik immers graag", eindigt ze haar allererste brief naar huis. Veronnie vertelt ze over de tijd nooit moeder te worden die ze voelde toen haar zus kinderen kreeg. In dat korte filmfragment leef je als kijker mee en zie je een heel levensverhaal in een notopslag.

Vooraf de deze documentaire maken had ik twintig jaar gewerkt als vormgever en tentoonstellingsmaker. In verschillende kloosters had ik de congregatiegeschiedenis en de persoonlijke verhalen van kloosterlingen verteld door middel van voorwerpen, teksten en foto's. Ik ontdekte dat ik met het medium film een levensverhaal indringender kon vertellen. Door mijn ervaring in de kloosters wist ik dat daar veel verhalen lagen die ons kunnen raken en inspireren, maar die slechts bij weinigen bekend zijn. Steeds minder mensen hebben immers nog kloosterlingen in hun familie. De kloosterlingen in Nederland waren in 2008 al van hoge leeftijd. Dus vonden we dat als er iets moest gebeuren in het Jaar van het Religieus Erfgoed, dat het vastleggen van van zoveel mogelijk persoonlijke en bijzondere verhalen uit het kloosterleven. We besloten dat het vijf voor twaalf was en we wilden zo snel mogelijk beginnen met de eerste klooster verhalen.

Met de ambitie een serie te maken van vijftig korte filmportretten van kloosterlingen uit diverse congregaties richtte ik met Jeroen Neus Stichting Verhalis op. Ons eerste project was een workshop voor beginnende filmmakers, die na een korte training in film- en interviewtechniek een filmportret maakten van een frater of zuster uit Tilburg. Door financiële steun van onder meer het provinciale initiatief Schatten van Brabant kon deze eerste serie van acht klooster verhalen op tournee door de provincie. De naam van de Tilburgse Filmpoyer was drie keer uitverkocht, en na de vertoning, ontstonden levendige gesprekken tussen het publiek en de aanwezige Zusters van Liefde.

In de jaren hierna werkte Verhalis aan diverse andere projecten en bijzondere geschiedenissen, maar klooster verhalen bleven als een rode draad door ons werk lopen.

Franciscanus Petronella van Driet wordt gefilmd door beginnend filmmaker Lea Houmans voor de film 'Ter liefde Gods, waarin ze verzocht: "Ik wou dat ik nog een klein beetje geloof had van vroeger, maar ja, da's weg he!" (Foto: Stichting Verhalis)

Onder: Zuster Lea Vandickelen in het paretlaanprijde-tu van het moederhuis op de dag van haar intreden. (Collectie: Zusters van Liefde, Tilburg). Links onder: Zuster Lea leest in haar eerste brief vanuit Tilburg naar huis. (Filmprijs: 10.000 verhalen van liefde Bron: Stichting Verhalis)

Artikel in In Brabant

inbrabant NUMMER 2 JUNI 2021

Met getogen hoeden brengt een groepje Gólmennin, Dáde (6) en Játka (10) voorop. Joodse slachtoffers uit hun dorp en Nieuwambek symbolisch terug thuis. © Jan van Eijndhoven

Herdenking Joodse slachtoffers tussen de zonzonaanbidders in het Spoorpark, dat gaat gewoon samen

VIDEO **TILBURG** - Ook op een stralende dag kun je stilstaan bij de donkerste dagen. In het Tilburgse Spoorpark wordt het leven volop gevierd. Tegelijk nemen 140 mensen ingetogen en soms emotioneel deel aan een ceremonie voor evenzoveel Joodse mensen uit de stad en omliggende dorpen die de dood werden ingejaagd.

Ben Ackermans 03-09-21, 19:59 · Laatste update: 03-09-21, 23:21 Bron: BD

„Ik vind het wel mooi”, zegt een twintiger die alleen onder de naam ‘meneer Verzijl’ wil worden genoemd. „Zo iets zou vaker mogen gebeuren. Wij leven in luxe, maar vergeten te gauw wat de mensen vóór ons hebben meegemaakt en betekend.”

▲ Screenshot met een aantal namen van Tilburgse slachtoffers van de Holocaust voor wie al een naam bord wordt gemaakt. © Verhale

Komen álle gedode Joodse Tilburgers 'terug thuis'? Organisatie herdenking zet sprint in

TILBURG - Komen alle 140 Joodse Tilburgers die in de Tweede Wereldoorlog zijn weggevoerd en omgebracht symbolisch terug thuis in hun stad? De organisatie van een herdenkingsritueel in het Spoorpark op vrijdag 3 september hoopt van wel. Ze zet een sprint in om het waar te

Een voorbeeld van een naam bordje dat is gemaakt voor het project 'Namen en Nummers'. De naam bordjes voor vermoorde Tilburgse joden worden in september in het Spoorpark neergelegd. Foto: Namen en Nummers

Vermoorde joodse Tilburgers weer 'thuis'

de redactie

Bij honderdvierentwintig joodse Tilburgers kwam er op 26 augustus 1942 een brief binnen. In die brief stond dat ze een week de tijd hadden om zich voor te bereiden op een reis naar Duitsland. Om te werken. Op 3 september vertrok er vanuit Tilburg inderdaad een trein richting het oosten. Maar die ging niet naar een werkkamp. De trein had als eindbestemming Auschwitz, het vernietigingskamp dat ook het einde moest worden van de joodse levens.

TILBURG – Die derde septemberdag is dus een beladen dag voor Tilburg. Vandaar dat Verhale, een organisatie die zich bezighoudt met het levend houden van geschiedenis, de gebeurtenissen richting die datum wil herdenken met een

aantal projecten in Tilburg. Een daarvan is het project 'Namen en Nummers'.

Vermoorde plaatsgenoten 'Namen en Nummers' is een idee van de Amsterdamse kunstenaar Ida van der Lee. Het idee is dat inwoners van steden of plaatsen hun vermoorde joodse plaatsgenoten herdenken, door een naam bordje voor ze te maken. Sinds 2012 liggen er jaarlijks zulke naam bordjes op een plattegrond op het Kasterplein in Amsterdam-Oost. Met de namen van alle joodse slachtoffers van '40-'45 uit die buurt. Dit jaar doet ook Tilburg mee. Tilburgers kunnen op de website namennummers.nl een lijst vinden met de ruim honderd joodse joden die in Nederland geen veilige haven vonden en tijdens de Holocaust zijn vermoord. De lijst is opgedeeld in drie categorieën: 'is herdacht', 'wordt herdacht' of 'te herdenken'. Uit die laatste categorie kan je een naam kiezen om een naam bordje voor

te maken. Wie eenmaal een naam heeft, kan verder aan de slag om het leven van diegene uit te pluizen. Wie was hij of zij? Waar woonde deze man, vrouw, jongen of meisje? Wat was zijn of haar beroep? Waar zat zij of hij op school? Met die info kan een naam bordje persoonlijk gemaakt worden en komt een vermoorde joodse Nederlander weer een beetje tot leven. Want recht dood ben je pas, als iedereen je is vergeten. Met een naam, informatie over die persoon en een ontwerp kun je een houten plankje ophalen bij Art-fact in het Factorium om het naam bordje mee te maken. Die bordjes worden onderdeel van een herdenkingsceremonie op vrijdag 3 september. In het Spoorpark worden alle bordjes op een grote plattegrond van Tilburg neergelegd. Zo worden de buurtbewoners van toen symbolisch thuisgebracht. Kijk voor alle info op: Verhale.nl

Vermoorde Joodse Joan komt na 78 jaar weer thuis in Tilburg

3 september om 12:00 • Aangepast vrijdag om 11:32

Met dank aan

Voor Namen en Nummers Tilburg heeft Verhalis steun en medewerking ontvangen van:

Erfgoed Brabant, Erfgoed Tilburg, Art-fact, de Leerstoel Cultuur in Brabant, de Zusters van Liefde, Wijkraad Noordhoek, het Vaillantfonds.

ERFGOED TILBURG

LEERSTOEL CULTUUR IN BRABANT

ART-FACT

erfgoed brabant
academie

Wijkraad
Noordhoek

René Hildesheim